



## **Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita**

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

**Lingendes, Claude de**

**Coloniae Agrippinae, 1689**

LXXXIV. III. De eodem; novas iterùm causas ejus rei aperit, tùm ex Auditoribus, tùm ex Deo petitas, quasdam apparentes & omnibus obvias, unam occultam & valde formidandam.

---

---

**Nutzungsbedingungen**

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)



## DOMINICA PASSIONIS

## CONCIO TERTIA.

Cur è verbo Dei tam exiguus fructus,

Causæ tum ex auditoribus tum ex Deo petita.

*Qui ex Deo est, Verba Dei audit, Ioan. 8.*

**D**VO plane omnibus sunt comper-  
ta, nec à quoquam meo iudicio,  
possunt impugnari; ex quibus ta-  
men exurgit tertium, quod mag-  
nam mihi movet admirationem. Primum,  
quod nihil habet dubitationis, immo est tes-  
tatissimum, sanctissimi verbi Dei admirabi-  
lis efficacia, verbi inquam, quod appellare  
possumus omnipotens, quando quidem ipsi  
nihil est impossibile. Audite quomodo de se  
ipsum loquatur. O quam honorabile testi-  
monium sibi præstat apud Prophetam 'Psal.  
28. *Vox Domini super aquas, Deus maiestatis in-  
tonuit: Dominus super aquas multas. Vox Domi-  
ni in virtute; Vox Domini in magnificentia.* Si-  
cut nihil est in natura, quod melius demon-  
stret maiestatem Dei, quam inimitabilis vox  
ipsius tonitruum, quod itato brachio intorquet  
supra intumescens fluctus Oceani vehe-  
menter commoti; Ita quod voluit audiri re-  
sonantem Evangelij sui vocem populis quasi  
inundantibus fide, ea res nobis patefecit ip-  
sius magnitudinem & maiestatem, Quod  
enim verbi illius admirabilitatem ostendit,

est, 1. quod aggreditur integros, nationesque  
universas convertit, *vox Domini super aquas.* 2.  
Quod ad omnium quæ sibi proponit ac sta-  
tuit, efficientiam, & exitum attingit, *vox Do-  
mini in virtute*, hæc enim vox nõ est similis ho-  
minum verbo, quod nihil potest nisi induce-  
re, ac persuadere; sed ea, omnino plena est  
virtutis atque potestatis; operatur enim quic-  
quid vult, tanta est ejus in omnia authori-  
tas & maiestas. 3. Mirabilis est in modo: *Vox  
Domini in magnificentia*: quoniam ita resonans  
est, ut formidabilior sit tonitruo quod mor-  
tales terrore percellit: *Deus maiestatis in tonitruo.*  
Verum eius audite effectus: *Vox Domini con-  
fringentis Cedros, & confringet Dominus Cedros  
Libani*: Omnes mundi magnitudines ab ea  
eversa ac prostrata fuerunt, quia & præstan-  
tissima ingenia, quæ efferebant se altius *Ce-  
dros Libani*, depressa sunt, seque subiecerunt  
humilitati Evangelij. *Et comminuet eas tanquam  
vitulum Libani*. Non multum ei fuit operæ co-  
natusque ponendum, in confringendis pro-  
ceris arboribus illis, Libani Cedris: quæ tam  
alte eminebant, ut aspectum fugerent: eas  
enim



enim loco sub movit tam facilè, quàm mini-  
mum quemq; vitulum, qui pascitur in monte,  
& præ metu ac terrore saltitat. *Et dilectus  
quemadmodum filius unicornium*; Charissimus  
tamen Patri unicusque Filius, videtur extitit  
sicut; unicornis pullus, maximos quosque  
tam facilè subvertens, quàm juvene adhuc  
illud animal infringit sternitque cornu fruti-  
ces sarculosque arborum; *Vox Domini int. r-  
udentis flammam ignis*; vox ea est Domini Dei  
nostri quæ dis. indit eonitru in flammis ignis  
sejunctas, vique nulla inhibetur. *Vox Domini  
concutientis desertum*; & commovebit Dominus de-  
sertum *Cades*: Ea vox est, quæ commover la-  
tefaciatque regiones integras, deserta quæ-  
que remonitissimaque loca, & horridam *Cades*  
solitudinem subruit. Vox est quæ ferocis-  
simos, in vasta infidelitatis arenique solitu-  
dine viventes ferarum more commovet; illi  
enim tremuerunt formidine ad ipsius verbi  
sonum, fulgetris, ignibus, gratiæ donis, mira-  
culisque affluentis, & ad frugem conversi  
sunt. *Vox Domini preparantis cervos*: Summi il-  
lus Monarchæ vox, fragore suo animantes  
instat cervæ timidæ ita perterret ut facilem  
reddat maturerque ipsis partum ex formidi-  
ne; illa quippe animi vim roburque mericu-  
losis plerisque impertijt, ad generosas actio-  
nes quamplurimas edendas vim ijs contulit,  
ut facultatem effugiendi sæculi, revertendi  
ad cælum, insignia pleraque facinora patran-  
di. *Et revelabit condensa*: Collustrans sylvas, &  
arbores amputans, in apertam protulit quic-  
quid additissimum erat. *Et in templo ejus omnes  
duent gloriam*, unde fit, ut nationes universæ  
conveniant in Ecclesiam, ad deferendam ipsi  
gloriam ac laudem, ejus potentiam & benefi-  
centiam, celebrando.

Ut verbo dicam, verbum Dei est, cui de-  
bemus mundi conversionem, mutationesq;  
ita stupendas, quas vidimus vi Evangelij edi-  
tas; eam illud verbum in Apostolorum &  
Concionatorum ore, sit emanatio partici-

patioque increati Verbi, per quod omnia  
facta sunt. Vti igitur Verbum increatum est  
causa principalis rerum omnium quæ factæ  
sunt, ita verbum prædicationis causa est in-  
strumentalis earum rerum quæ in animis pas-  
sim geruntur; aded ut illi nihil videatur im-  
possibile, immò nec difficile? Quàm enim  
admirandæ mutationes effectæ? Sapientes in  
pueros conversi sunt; ignari in Magistros.  
Quàm multæ abrogatæ consuetudines?  
Quæ vitia non abolita? Quid hominibus  
non persuasum, tum ut crederent, tum ut  
sperarent, tum ut facerent, tum ut negligere-  
rent ac relinquerent, tum denique ut contē-  
nerent aut magnificerent, idque omnibus  
sæculis, apud omnes nationes & gentes in  
omnibus locis & regionibus? Ex quibus pa-  
tet quod dixi, indubitatum mihi plane esse,  
miram esse verbi divini potentiam atque vir-  
tutem. Pari modo

Certum est mihi quod est aliterum; Nullo  
alio unquam tempore majorem divini verbi  
copiam fuisse, quàm nostro, sive Conciones  
spectes, seu libros scriptos; Et Conciones  
quidem factas sine fæco, & satis magnâ dili-  
gentiâ, ac de rebus utilissimis, maximèque  
facientibus ad profectum. Quid enim aliud  
resonant pulpita quàm documenta, quibus  
erudiuntur omnis generis homines? Quod-  
que aliàs vix in usu erat, non cessat ea doctri-  
na proponi ubivis toto ferè anno, seu in pub-  
licis exhortationibus, seu in colloquijs pri-  
vatis: ita ut nemo dubitare possit, non aliàs  
majorem fuisse divini verbi copiam, & qua-  
si profusionem.

Ex his duobus quæ mihi certissima sunt  
atque indubitata, Tertium est, quod me at-  
tonitum tenet, unde fiat; ut tam exiguus sit  
hujus laboris fructus, hoc est ut tã pauci sint  
qui Concionatorum voce permoti pristinos  
mores corrigat, & peccati jugum à se depellant  
uti experientia ipsa testatur. Quid enim hac-  
tenus



tenus non diximus? quæ divini verbi fulmina non torsumus? quas flammæ non ejaculati sumus? quis tamen melior effectus est? quis mores mutavit, & vitam? quis rapta restituit? quis hostibus reconciliatus? quis modestior? quis castior? quis temperantior? quis moderatior? Et favet ipsum Isaiæ vaticinium cap. 53. *Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est? quod ipsi Apostoli Ioannes & Paulus usurparunt postea, cum tam paucos converti viderent, & quod multo magis mirari debeo quam Isaias & Apostoli mirarentur. Nam quod istorum prædicatio initio rejecta fuerint, non ita mirum videri debet ob Christi abjectionem, quem prædicabant Deum, cum faterentur in patibulo mortuum. Hanc enim causam subdit Isaias in verbis sequentibus: Et ascendet sicut virgultum coram eo; id est, quia inter homines fuit, atque quoad speciem, sicut myrica inter arbores, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum & novissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus, & despectus, unde nec reputavimus eum: Sed quod apud Christianos jam nullam habeat vim Evangelica prædicatio; quod qui credunt futura, & expectant iudicium, qui testimoniis Evangelicis credunt, illis tamen non moveantur; hæc vero mihi maximam commovent admirationem. Et huius quidem eventus, causas dum quæro, quasdam ego apparentes, atque omnibus obvias reperio: Sed unam continet hodiernum Evangelium & occultissimam, & manifeste formidabilem, verbis illis comprehensam, *Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.**

Incipiamus à causis maxime apertis vulgoque cognitis.

I. Esse potest quod quidam ira sunt ad-

dicti vitiis, & quasi victi cupiditatibus, ut nulla oratione dimoveri possint. Sic quosdã videas qui aliena detinent; alios qui vindictam de inimicis experunt; alios vero qui femineo amore distinentur; quibus si status vel periculum proponas, si terrores & supplicia illis constituta mineris; anguntur, terrentur, pallent, & in lacrymas sæpe eunt, ac compunguntur; cupiditatis tamen immanitate victi, atque alligati, nullo modo sese expedire ab hac servitute volunt. quia licet hinc vis timoris Dei eos impellat, inde tamen violentior cupiditatis & impuri amoris æstus eisdem abripit, & in contrarium deducit.

II. Causa est, quod plurimi debita intentione non accedant, unde id fere tantum auferunt, atque reportant quod quæsierunt, cum ad Conciones audiendas accedunt.

1. Enim aliqui accedunt ducti consuetudine, atque sic affecti parum proficiunt: Cum enim nullum habeant sibi propositum finem id tantum colligunt fructus, quod audierint; nulla in te autem immutati exeunt, idque duntaxat lucrati sunt, quod in actione in utiliter fuerint occupati.

2. Nonnulli accedunt temporis traducendi causa, levandique fastidii; qui quidem se periculo committunt tantumdem damni quam lucri secum auferendi; se ipsos enim vero aut prosperæ aut adersæ fortunæ exponunt.

3. Alii ob curiositatem; unde inanes redeunt. Hinc studium eligendi Concionatores, qui curiosa dicant; & eiusmodi homines facile judicant, contemnunt & irrident.

4. Ob delectationem, atque eiusmodi homines adulteri sunt verbi Dei; itaque non lunt medicamenta, sed delicias, nec quærunt quam utiliter, sed quam eleganter, non quam vere, sed quam apte dicatur, quorum desiderio nemo sanus Concinator obsequi debet. Recte dixit Plutarchus eos qui tantum verba quærunt, illis esse similes, qui cum ven-



penum ebibissent, nollent sumere pharma- cum nisi in poculo fictili ex quadam Atticâ regione vel qui asperâ hyeme mallent algete, quàm vestem induere, nisi quæ confecta esset ex lana ovium Atticarum: Ita qui delectati- onem quærent, in quibusdam ridiculis hæret; quod cum in aliis congressibus, & concio- nibus verissimum sit, multò magis in Conci- onibus sacris, quæ non fiunt ad voluptatem, ut scenici apparatus sed ad pfectum, Ver- tum uti dixit apostolus, *Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria co- arcyabunt sibi magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auercent, ad fabulas autem convertentur.* Quinetiam cum minas à Deo intentantur, atque actius vitia reprehe- nduntur, ea omnia coevertuntur in delecta- tionem & voluptatem: uti quondam Iu- dai cum audirent Ezechielem prophetan- tem onera Regum, & regnorum, omnia co- avertabant in oblectamentum, quasi non minas à Deo, sed canticum nuptiale, aut mi- micas cantilenas, aut carmina amatoria audi- rent; qua de re ipsum admonet Deus in cap. 33. prophetiæ ipsius: *Et tu fili hominis; filij populi tui qui loquuntur de te iuxta muros, & in ostiis domorum, & dicunt, unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus quis sit sermo egrediens à Domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediarur populus (scilicet ad spectacu- lum, aut ad theatrum) & sedent coram te, popu- lus meus, & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & ava- ritiam suam sequitur cor eorum: Et es eis quasi carmen musicum quod suavi, dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. Et cum venerit, quod predictum est, (ecce enim venit) tunc scient quod Propheta fuerit inter eos.* Hactenus Deus ad Prophetam.

5. Ut reprehendant vel propter odium, vel propter superbiam, ut hinc eruditorum opinionem & famam colligant; quo homi-

num genere nihil ineptius fingi potest. Itaq; cum nihil aliud quærant nisi ut carperent; si zelo feratur qui loquitur, aunt repugnent esse, si molliter agar, adulari asserunt: in ves- bis hærent, in gestibus, in voce, &c. Homi- nes planè similes Pharisæis & leguleiis qui Christi Conciones audiebant ut carperent & morderent; quos ita hodie Christus percel- lit. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

6. Denique alij ut discant; quod faciunt duobus modis; vel videndo quod imitentur, vel fugiendo, quod displicet: Nam ut ait Pla- to, uti nos in alterius pupillâ contuemur, ita etiam nos in aliorum moribus, & gesti- bus inuerti possumus. Atque ejusmodi homi- nes à Concionibus instructiores, sed non meliores evadunt: quibus ego id consilij da- rem, ut apes imitentur, quæ primò floribus pascuntur, deinde in alvearia partem defe- runt; vel ex Plutarcho, eos imitentur, qui ad sitim extinguendam bibunt, quibus ubi eam sedaverint, licet postea aureum poculum, calaturam ejus & figuras aspicere. Quid igitur mirum, cum pauci debitâ cum intentione ad audiendum accedant, si tam exiguus ab iis fructus colligatur?

III. Causa est, indispositio eorum qui audiunt, quæ quidem duplex est: 1. est ge- neralis invitâ, de quâ Christus sub imagine terrarum quæ accipiunt sementem: nam cum verbum Dei sit semen, uti dicitur Lucæ 8. *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud; Et aliud cecidit super petram, & natum aruit, quia non habeat humorem & aliud cecidit super spinas, & simul exorta spina suffocaverunt illud:* quæ omnia ex sensu Christi accipienda sunt. 2. indispositio pecculiaris est spectansq; actionem audiendi verbum Dei. Sicut enim advertit Plutarchus loquens gene- ratim de modo quo audire oporteat, Sunt qui autumant negotiû omne verti in eo qui dicit, non autem in eo qui audit, voluntque ut qui



veniat orationē habiturus est, benè præparatus seduloq; præmeditatus quæ dicenda sunt, ipsi verò nulla re secū prius cogitata, neglectoque officio, illic confident, perinde ac si venissent tantummodo commode cœnatū, interea dum alij laborent: quanquā is qui advenit cœnaturus cum alio, habet aliquid quod agat, observetque, si honeste sese gerere velit: multo igitur plus præstandum habet auditor, verbi enim est particeps ex dimidio cum eo qui loquitur, ac eum adiuvare debet; idque ut minimum faciendum est expectando illum qui locuturus est. Eam ob causam sit precario: interest enim animum suum disporre, sedare affectus suos, facultates animæ colligere, suamque mentem quasi trutina suspensam tenere cum proposito obediendi verbo Dei, sequendique consilium quod ille nobis dederit, eius voce qui ab ipso nobis loquitur.

IV. Causa est; Quia passim nescimus artem audiendi, ullo modo: Licet enim inter homines discatur ratio bene dicēdi nihil tamen curatur ea quæ docet modum audiendi, tamen si una tantum est; immo hæc, si duplex est, pluris etiam interest quam altera: nam, ut ait Theophrastus, ex quinque nostris naturæ sensibus, nullus est qui plures vehementioresque in anima concitet affectus quam auditus: At si quid est scientiæ in audiendo quolibet sermonum genere, longe plus inest in verbo Dei recte audiendo Si vellem numeranda exponere quæ in eo peccantur, sermonem hunc totum oporteret in sumi. Quare quidquid dici potest, ad tria tempora reduco, satis habens res præcipuas notare, scilicet ad illud quod antecedit concionem; ad id quod in ea ponitur, & ad eius digressum.

Quod præcedit, mentem postulat liberam vacuumque ab omni alia cogitatione importuna, vel in moderato affectu, ac nominatim ab omni sermone qui adversetur verbo Dei; nam quemadmodum in vas infundi li-

quor ullus non potest, si aliquo alio plenum est ita si animus quibusdam aliis ineptis sermonibus ante occupatus est, divinos non potest recipere. Si Plutarchus exigit ut adolescentes qui dant operam audiendæ philosophiæ, intepras purasque ad eam aures afferant, non mollitas imbutasque vulgari aliquo sermone, unde laudat Xenocratis consilium, volentis dari adolescentibus auriculas ferreas potius quam pugilibus, ut parvis sermonibus non læderentur; multo magis observandum illud est ad verbum Dei.

Tempore ipso concionis, præstandum est quod idem docuit ad audiendum uti oportet quodlibet genus sermonis in congesta honesto; ut scilicet afferatur composito corporis & animi, quæ necloquentem nec audientes nobiscum offendat modesta sessione in loco, sine fastidij specie, recto personæ habitu neutram in partem inclinato, defixo inloquentem oculo, gestu hominis qui attente auscultet, nitidia & pura conformatione vultus, sine ulla significatione contemptus, aut morositatis, immo & cuiusvis aut alterius curæ aut cogitationis, Nam in re omni pulchritudo & decore conflat ex consona & conveniente mensura concomitantium complurium, quæ simul eodem tempore concurrant; deformitas autem producitur è minimo illorum quod deest, aut redundat, adeestque supra quam oporteat, non apposite: Sicut nominatim in illo audiendi opere, non solum contractatio uua supercilij, vultus triste aliquid præferens, aspectus torvitas, corporis intorsio, cruris unius in alterum deorsum indecora; sed & unicus oculi conjectus, nutusve corporis, insusurratio in aurem alterius, risus, oscitatio quasi proclivis ad dormiscendum, aliaque eiusmodi, culpanda sunt ac reprehendenda, debentq; sollicitè caveri.

2. Audiendum est verbum Dei cum metu, reverentia & tremore; *Jsa. 6. Audite verbum Domini*



*Domini qui tremis ad verbum ejus: Ratio est, Quia ut ait Chrysoftomus, si litteræ Regis audiuntur ac leguntur cum terrore & reverentia; quando magis verba Dei? Nam, ut ait Sanctus Ioannes, Vmgenitus qui est in sinu Patris ipse enarravit. Ita Iosias 4. Reg. 12. cum audisset verba Legis, scidit vestimenta sua, quod ita placuit Deo, ut post eius mortem distulerit quæ minatus fuerat: Pro eo quod audisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus. quod videlicet fierent in stuporem, & in male dictum, & scidisti vestimenta tua, & stervisti coram me, & ego audivi, ait Dominus. idcirco colligam te ad Patres tuos, & colligeris ad sepulturam tuam in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum. Sed nunc quotusquisque est qui cum audiat judica Dei ingemiscat, & ad Deum convertatur?*

3. Reflecti animum oportet in singularem cuiusque nostram dispositionem & statum, ne que standum est Concioni, ut si spectaretur Principis introitus, aut exercitus lustratio, aut publice supplicationis incessus, sine attentione mentis: minime quidem exigitur ut quicquid concionando dicitur, tecum auferas; at ut te adhibeas instar hominis invitati ad convivium, qui non advocatus est ut quicquid appositum commedat, sed ut delectum faciat eorum quæ stomacho suo & appetentiæ congruant.

Denique eorum quæ in ea re peccantur gravissimum, accidit peracta Concione: cum enim definitur audire, recogitare cessatur, perinde ac ij qui audito egregiæ musicæ concentu, nihil præter delectamentum exportant. Sanctus Chrysoftomus conqueritur de quibusdam temporis sui, qui post Concionem fugiebant (inquit) è templo, ut si eos persequerentur hostes sui, ac familiari comparatione ostendit exiguitatem fructus quem

ex concione referunt, dicendo eos agere sicut gallina, quæ cum ova foverit, ea statim deserit, & longior è ipsorum incubationem ferre non potest: minime enim sperandum est illa unquam exclusum iri, quandoquidem ea sine refrigerare. Recogitandum igitur est quod dictum est, quid magis nos commoverit, quid nobis magis necessarium sit, quid inde profectus factum fuerit. Neque enim æquum est (inquit Plurarchus) cum surgitur ex cathedra tonsoris, exhibere se speculo, percontare caput ad explorandum an recte capillos ille exsecuerit, barbamque apte concinnaverit; è digressu autem prælectionis, scholæque virtutis, non illico seorsim se recipere ad considerandum animum, an deposito rei alicuius aggravantis, nimioque plus affluentis onere, allevata & faciliior suaviorque evaserit. Nam ut ait aristoteles, nihil prodest labneum nec Concio, nisi sordes abstergat.

Haec de causis magis communibus, & vulgò cognitis, quæ sermè in aliis discursibus etiam moralibus locum habere possunt. Sed ut nostra proprius attingamus;

Vnicam causam rei de qua agimus affert Christus Dominus in hodierno Evangelio, omnium maxime formidabilem, his verbis comprehensam, *Qui ex Deo est verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis: Vbi assignatur notissima ratio, omniumque verissima incredulitatis Iudæorum, nempe defectus gratiæ, seu motionis internæ: Quia nempe ex Deo non sunt, etenim qui ex Deo est, verba Dei audit. In quorum verborum explanationem.*

Advette 1. esse ex Deo, vel audire verba Dei, non est esse à bono principio, & ortum duxisse contrarium ei unde improbi procedunt: pridem enim repulit Heracleonem Origines, & Manichæos Augustinus. Nam ut ait Leontius, discrimen non est secundum



dum naturam, sed secundum electionem.

Non 2. hæc verba pertinent ad prædestinationem, uti sentire visus est Sanctus Augustinus, & Gregorius, qui ferè hic à Doctoribus deferuntur? muli enim prædestinati aliquando in peccato sunt, & audire detrectant, qui postea audiunt.

Illos igitur ex Deo esse dicit qui Spiritu Dei aguntur, & ipsius voluntatem facere student, juxta illud Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, quod ipse Ioannes explicuit 1. Epist. cap. 3. *Qui ex Deo natus est, non peccat, quia semen Dei manet in illo. Et iterum, Qui peccat, ex diabolo est*, id est, diabolus imitatur, ejus instinctu & exemplo movetur, & ducitur. Itaque esse ex Deo, est afflari impellique à Deo, ejus gratia frui, cujus opera verbum Dei auditur, non aure quidem exteriori, sed interiori animæ per fidei confesum, & executioni mandatur per obedientiam præcepto adhibitam, quod significatur hoc vocabulo (*audit*) Causa igitur ob quam non crediderunt Iudæi, fuit eorum cæcitas & obstinatio, profecta ex subtractione gratiæ justæ ipsis denegatæ, utpote qui Deum non habuerunt pro Patre, sed filij facti sunt diaboli cuius spiritum secuti, more sive imitati fuere. Quoniam proinde gratia subtrahitur justo Dei judicio, atque in pœnam, propterea rei fuerunt suæ incredulitatis. sublata est autem non gratia qua possent credere, sed qua crederent, quia tamen illa gratia privati sunt, ideò de facto non crediderunt, nec potuerunt consequenter.

Adverte 2. In his verbis Christi duo includi: 1. eum qui ex Deo est: audire; 2. non audire qui ex Deo non sunt: quæ duo longè differunt, sed ambo sunt verissima; in eo enim quod omnis qui ex Deo est, audiat, insinuatur gratiæ vis, atque virtus: In eo verò quod nemo audiat, nisi qui est ex Deo, neces-

sitas gratiæ docetur: vis in eo est quod omnis impulsus, nemo audiat, sed necessitas quod non impulsus, nemo audiat. Id distinctissime Ioannes docuit cap. 6. Cum enim Iudæi signum à Christo peterent, respondit non esse miracula sufficientia, nisi haberent gratiam Dei: ait enim, *sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis*: vidistis propter infinita miracula, quibus me vobis manifestavi, sed non creditis, quia scilicet fides est donum Dei, itaque subdit, *Omne quod dat mihi Pater, ad me venit*: in quibus verbis S. Cyril. lib. 3. cap. 39. Iudæorum reprobationem agnoscit, quasi diceret Christus, Si enim vos non creditis, non derunt qui credant, multos enim Pater dabit, omnes autem quos dabit, qui multi erunt, quod significat vox (*omne*) venient ad me: Omne (inquam) id est, ex omni hominum genere, atque conditione: Et intra, cum murmurarent de promisso in cibum Corporis, subdit: *Nolite murmurare in invicem, nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: quasi diceret, ne murmurate, ut si doctrina mea esset falsa & incredibilis: defectus qui est in vobis, iste est, quod malitia vestra vos Patris mei gratia indignos reddidit: Ut si Doctor subtilissima coram rusticis diceret, ad quæ percipienda oportuisset eum sæpius in scholis explicantem audivisse, si videret rusticos murmurantes, iis dicere posset, si quod dicit non capiatur non esse doctrinæ falsitatem in causa fæderum inscitiam atque ignorantiam: Vox itaque (*nemo*) indicat gratiæ necessitatem: *traxit* autem vim ejusdem, non coactionem: ut enim ait Sanctus Augustinus tract. 26. in Ionn, *Nolite cogitare invitum trahitur animus & amore: & intra, da amantem, & sentit quod dico*: si autem frigidus loquor, nescit quid loquor: Vis igitur gratiæ est in eo quod nemo elabatur Deo, quod que homines separet ab amore earum rerum quibus inhærebant. Itaque Origen lib. 6. contra



Celsum in fine, Christi divinitatem probat ex gentium conversione, quod subjecerit tot populos, nationes, Reges, Imperium Romanum, Senatium, exercitus; in captivitatem redegerit tot intellectus, praestantissimaque ingenia, domuerit tot affectiones, cupiditates, voluntatesque, ubi necessariè vis & violentia exiit, non in voluntates, sicut censerunt Manichæi, sed adversus vitia, errores, consuetudines, Diabulos, hostesque Iesu Christi. Adjicit postea idem Christus, Est scriptum in Prophetis, *Erunt omnes docibiles Dei*. Nempe apud Isaiam *4. Vniversos filios tuos docios à Domino*. Ex quo vides vocabulum, *docibiles*, debere sumi in passivo, & apertum est idem esse, *Doctum esse à Deo & trahi: continuansque ait, omnia qui audivis à Patre, & didicit, venit ad me*. Vbi notat efficaciam gratiæ: in quæ verba dicit S. August. lib. 1. de Gratia. Arbitrium potest esse solum, si non venit; non potest autem nisi adjutum esse, si venit. Et inferius. Quod Deus docet non per legis litteram, sed per spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.

Ex his apparet quod dixi, causam incredulitatis hominum atque inutilitatis verbi Dei esse defectum gratiæ, illius inquam singularis, & eximiae, qua qui impelluntur, Filij Dei sunt; & quæ filij Diaboli iusto Dei iudicio destruantur.

Et hæc veram causam habes cur tam pauci ex Catholicis convertantur in veram frugem, & ex hæreticis ad fidem, ita ut nec miracula, nec clarissima testimonia, nec rationes evidentes, nec Concionatorum zelus, nec optimorum exempla, quidquam efficiant, defectu gratiæ quæ se indignos præstant.

Vide horum omnium eventum in nostro Evangelio in Iudæis, qui cum loquenti Christo, deberent credere, eum injurijs læcessunt

ac vocant Dæmoniacum & blasphemum, deinde lapidare volunt, itaque ab ipso deferuntur. *Iesus abscondit se, & exiit de templo: quæ in re mirabilis est circulus*. Nam sicut ij verbum Dei audiunt, qui sunt filij, & auditione verbi Dei generantur in filios; ita reprobationem efficit neglectus verbi Dei, & illa reprobatio efficit ne audiant verbum Dei.

Collige 1. Ex dictis nos facile cognoscere cur cum tanta sit divini verbi vis & virtus, tanta ejusdem frequentia & copia, adeo tamen exiguus colligatur fructus. Quia nimirum ut primas causas præteream, pauci sunt, qui non sint filij Diaboli, ejusque spiritu agantur; nam licet se Catholicos appellent, & Ecclesiæ ac Dei filios, in illos tamen cadit, quod Iudæis, qui se filios Abrahæ jactabant, respondit Christus, *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera Patris vestri, &c. Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere, &c.*

Collige 2. Cum profectus verbi Dei à gratiâ potissimum dependeat, omni ratione connitendum esse, ut eam & nobis & alijs obtineamus. Optima igitur dispositio est actus contritionis, ut peccatum, & gratiæ indignitas amoveantur. Item oratio prævia, unde consuetudo in Concionibus Ecclesiasticis invocandæ Virginis, ut gratiam à Filio nobis impetret. Ita sæpè orandum pro hæreticis, & peccatoribus ut convertantur, quæ ratioe non minus juvantur quam eorum labore, & industriâ qui concionantur: neque enim omnis fructus concionatori est adscribendus, sed sapius orationi alicujus animæ sanctioris, quæ gratiam impetravit. Quid enim sumus, qui auribus vestris verba ingerimus, nisi dum loquimur, Deus cordibus persuadeat?

Collige 3. Quid de illis sentiendum sit, quibus scandalum fit verbum Dei. Illis haud du-



bie aliquando erit ipse Christus in scandalum & qui nunc est lapis offensionis, erit petra scandali. Vnde in officio concionandi, mihi venit sæpe in mentem sortem nostram lugere, qui contra nostram intentionem multo perdamus, multisque in ruina extiterimus; & sæpe cogitavi dicere cum Propheta Ieremia cap. 20. *Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem & dolorem, & consummerentur in confusione dies mei, &c.* quo loquendi genere & proverbiali, maximum suum dolorem & angorem animi Propheta significat. Neque enim tumus sine gravissimo dolore, cum videmus nos populis obesse contra nostram intentionem. Quin & penè volui cum eodem dicere: *Seduxisti me Domine & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. Quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die. Et dixi non recordabor eius, neq; loquar ultra in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exarsuans, claususque in osibus meis, & defeci, ferre non suslinens, &c.*

Sed me triplici cogitatione sustentio: 1. me contrarium in vobis eniti facere, nihil

omittendo, quo persuadeam & ea eligendo, quæ maxime & persuadeant, & percellant animum.

2. Id mihi esse commune cum Christo, & verbo Dei, quare nihil mihi honorabilibus esse potest: & si contemnar, meus ille compassionis sensus mutabitur aliquando in indignationem & furorem contra peccatores. Videam quaso ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam.

3. Nulorum nihil omnino conversionem & salutem inde semper sperandam; unius vero salutem, magnam mihi mercedem esse, & consolationem, cum unus prædestinatus mihi pluris sit, quam orbis universus. Et illis quidem ego polliceor, hoc magnam esse argumentum illorum prædestinationis, quod verbum Dei audiant quia ex Deo esse earatione comprobantur. Audiant itaque, & eodem modo quo diximus audiendum, & executioni mandent, ut eum Dei filios se esse sua docilitate demonstrant, Deo frui in æterna gloria per Christi gratiam mereantur. Amen.

\* \*  
\* \*

